

Gartnere har også brug for frisk luft

Anlægsgartnere, der arbejder med flis, indånder store mængder skimmelsvampesporer under arbejdet. På trods af, at arbejdet sker udendørs, bliver luften kraftigt forurenet omkring arbejdsstedet.

af: Simon Skov, biolog, *Skov & Landskab*, KVL

Hver gang flisen flyttes, læsses af eller på hvirvlers så mange skimmelsvampe op i luften, at det kan medføre helbredsproblemer.

På hjemmesiden www.flisogskimmelsvampe.dk kan du læse om både skimmelsvampe, sygdomme og løsninger. Der er beskrevet en række tips til, hvordan man kan undgå at indånde de store mængder skimmelsvampe, der frigives fra flisen. Det sker bl.a. ved at indøve nogle hensigtsmæssige arbejdsrutiner og bruge en korrekt støvmaske i de mest kritiske situationer.

De seneste halvandet år har *Skov & Landskab* og BAR Jord til Bord arbejdet med at undersøge arbejdsmiljøet i forbindelse med gartnernes brug af flis. Det er sket ved at tage luftmålinger ved siden af gartnere, der udførte flisarbejde.

Udlægning af flis

Første problem er, at flisen ofte bliver leveret lige for fødderne af de gartnere, der står og venter på flislæsset. Uanset om flisen bliver afleveret med en kran eller tippet af, vil der opstå en meget kraftig sporeforurening omkring aflæsningsstedet.

Det bedste råd er at holde sig på afstand af aflæsningsstedet. Hvis der er opgaver, der absolut skal løses i forbindelse med aflæsningen må man bruge P3-maske.

Næste opgave er at grave flisen op i en trillebør og køre det ud i bedet. Da arbejdet typisk foregår med greb, er gartneren meget tæt på flisen. Faktisk er der ofte kun en halv meter mellem ansigtet og flisstakken. Det medfører, at indåndingsluften indeholder en meget høj koncentration af skimmelsvampe.

Det er en stor fordel at bruge en frontlæsser eller minigraver til gravearbejdet. Man sidder på et par meters afstand til flisen og får opgaven løst i en fart. Arbejdet bør udføres med P3-maske på, hvis maskinen ikke er udstyret med et effektivt ventilationssystem.

Når flisen er kørt ud i bedet, bliver den læsset af trillebøren og ligger klar

til at blive revet ud i et jævnt lag. Igen er der sporer i luften, når flisen flyttes. Gartneren med riven risikerer at indånde sporeforurenet luft mens arbejdet udføres. Det bedste råd i denne arbejdssituation er at tilrettelægge arbejdet, så vinden blæser det forurenede luft væk. Regn kan også være med til at forhindre, at man indånder sporeforurenet luft.

Flere om arbejdet

Flisudlægning bliver ofte udført af sjak. Arbejdet kan fx organiseres så én gartner står for at grave flis op i alle trillebørene. Denne person bliver ekstremit udsat for sporer, og arbejdet bør udføres med P3-maske. Der kan blive kø ved »graveren«. Det kan medføre, at flere personer uden maske opholder sig i arbejdszonen. Det er uheldigt. Ophold i nærheden af flisstakke, hvor der bliver gravet, skal undgås. Lav køen et stykke væk fra stakken og modsat vindretningen, så ventetiden bruges i frisk luft.

Når trillebøren så er kørt ud til bedet, må man tænke på sine kolleger. Det er ikke nok, at man selv er omhyggelig med at stå rigtigt i forhold til vinden, man må også undgå at støve på de andre. Arbejdet bør planlægges så man leverer flis til hver sit areal. På

den måde undgår man at komme tæt på andres sporeskyer.

Den allerbedste løsning er at få flisen leveret med en lastbil med teleskopkran, så chaufføren kan lægge flisen direkte ud i små dynger i bedet, hvor flisen ønskes. På denne måde springer anlægsgartneren over al håndtering af flisen og kan straks gå i gang med at rive dyngerne ud til et jævnt lag. Også i denne sammenhæng er det uheldigt at opholde sig i nærheden af aflæsningsstedet.

Sygdom

Skimmelsvampene påvirker os forskelligt. Vi reagerer også forskelligt på skimmelsvampene. Nogen får hovedpine, andre røde øjne. Det er også almindeligt at få hoste og trykken for brystet. Det er alt sammen gener som mange mennesker oplever af og til. Generne kan komme efter indånding af skimmelsvampe, eller have andre årsager. Selvom de nævnte helbredsproblemer er til at leve med, er de bestemt værd at undgå.

Skimmelsvampe kan også medføre, at man får astma. Astmaen vil blive udløst hver gang man udsættes for skimmelsvampesporer over en vis koncentration. Det er en meget generende sygdom, som påvirker patien-



Det er en stor fordel at få flisen leveret direkte i det bed, hvor den skal ligge. Når flisen læsses af opstår der en kraftig sporeforurening. Aflæsningen må ske et stykke foran »rive-teamet«. Arbejdet skal foregå, så vinden blæser fra dem, der river, og op til aflæsningen. Chaufføren bør selvfølgelig have P3-maske på under aflæsningen.



Mange anlægsgartnere kommer af og til i nærheden af flis. På www.flisogskimmelsvampe.dk kan du finde gode råd om hvordan arbejdet kan udføres uden at man risikere at blive syg af det.

ten resten af livet. Det vil være umuligt at arbejde som anlægsgartner og samtidig have skimmelsvampe-astma. Det er heldigvis sjældent, at det går så galt.

P3-Støvmaske

Mange har en overdreven negativ holdning over for støvmasker. Det stammer måske fra tidligere tiders

modeller. En moderne støvmaske er hverken særlig ubehagelig at arbejde med eller særlig dyr. Man kan naturligvis ikke udføre alt flisarbejde med maske på, men det er en mægtig god ide at bruge støvmaske til de arbejds-situationer, hvor man ikke har andre muligheder for at beskytte sig mod sporerne. Man må maksimalt arbejde med støvmaske i tre timer om dagen.

For, at masken kan fange sporerne i filteret, må masken slutte helt tæt til ansigtet og have et meget fint filter. En silikonemaske med P3-filtre er velegnet til at beskytte sig mod sporer.

Spørgsmål og kommentarer er velkomne hos Simon Skov. (mail: ssk@kvl.dk eller tlf.: 86138164)